

ПОРІВНЯЛЬНО - ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЩОДО
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЦІНАМИ

Кононець О.М.

*Кандидат юридичних наук,
доцент кафедри галузевих юридичних дисциплін
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова*

Рахуба К.С.,

*студентка 2 курсу Приватного вищого навчального закладу
«Фінансово – правовий коледж»*

На сучасному етапі розвитку Української економіки проблема функціонування і стратегічного розвитку процесу ціноутворення є однією з найважливіших для нормального функціонування економіки й

забезпечення стабільного економічного зростання, підйому виробництва.

Головною проблемою, як свідчить світова практика, вільного ціноутворення є не врахування всіх соціально-економічних факторів, зокрема пенсійного забезпечення громадян, утримання непрацевдатних, безплатну освіту, екологію, оборону країни; не враховуються при вільному ціноутворенні показники платоспроможного попиту. Безсумнівно, «дозволити» вільне ціноутворення можуть собі лише економічно розвинуті країни.

Закон України «Про ціни та ціноутворення», прийнятий 21 червня 2012 року, проголосив, що державні регульовані ціни запроваджуються на товари, які справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, мають істотну соціальну значущість, а також на товари, що виробляються суб'єктами, які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку (ст.12 Закону) [2].

Зазначаємо, що існує Перелік соціально значущих товарів і послуг, за яким органи державного цінового контролю проводять постійний моніторинг цін на споживчому ринку регіонів [1]. До цього Переліку, зокрема, входять і хліб з борошна пшеничного вищого та I сортів, рис, пшоно, свинина, сало, молоко; дизельне паливо, бензин (А-95); електрична енергія, послуги міського пасажирського транспорту, житлово-комунальні послуги з тепло-, водопостачання, водовідведення, користування житлом (квартирна плата) та утримання житла тощо.

У США більшість цін формується на основі саморегуляції. Державні ціни зберігаються в галузях зі штучною монополією. Державно регулюється 5-10% цін, контроль цін і аналіз їх динаміки в Міністерстві сільського господарства США відбувається щомісячно. Щорічним є контроль і облік цін на продукцію фермерів і цін на засоби виробництва для сільського господарства. Спеціальне законодавство – Анти-трестовські закони Шермана (1890 р.) та Клейтона (1914 р.), також Закони про фермерські ціни (1985 р.).

Цікавим є досвід державного регулювання цін у сфері сільсько-господарського виробництва, запроваджений у розвинутих країнах Європи та США. Формування системи державного регулювання цін і доходів сільськогосподарських товаровиробників у всіх розвинутих країнах є доказом фундаментальної потреби економік ринкового типу в державному впливі на функціонування і розвиток сільського господарства. Форми та масштаби регулювання визначалися актуальними суперечностями між споживанням і виробництвом, між рівнем розвитку продуктивних сил і формами організації сільськогосподарського

виробництва, під впливом політичного процесу та аграрної парадигми. Заходи держави стимулювати зростання сільськогосподарського виробництва та його продуктивності, сприяли його техніко-технологічному оновленню, підвищенню рівня і стабілізації фермерських доходів.

В Україні формування системи державного регулювання цін і доходів сільськогосподарських товаровиробників здійснюється в умовах іншої стадії техніко-технологічного розвитку порівняно із розвинутими країнами, тому сукупність заходів державного впливу не повинна обмежуватися заходами одного з визначених етапів, а передбачати їх комбінації з урахуванням потреб у техніко-технологічному оновленні виробництва, підвищенні його ефективності, збалансуванні ринків, розширенні попиту, забезпеченні сукупності умов сталого розвитку аграрного сектору.

Незважаючи на домінування в наукових і політичних колах розвинутих країн ідей посилення ринкової орієнтації аграрної політики та перегулювання аграрного сектору, рівень державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників у цих країнах залишається високим. Зокрема, середнє значення коефіцієнта оцінки підтримки виробників (PSE) країнах ОЕСР знизилося лише з 37% у 1986-1988 рр. до 30% у 2003-2005 рр. (в Україні середнє значення цього показника оцінюється експертами ОЕСР у 2003-2005 рр. на рівні 3%), номінального коефіцієнта захисту виробників (NPSr) – з 1,57 до 1,27, номінального коефіцієнта допомоги виробникам (NACr) – з 1,60 до 1,42. Такий рівень підтримки впливає на умови конкуренції на світовому ринку [3, с. 16].

Пільговий режим оподаткування, здешевлення кредитів позитивно вплинули на поліпшення виробничих і фінансових результатів діяльності сільськогосподарських товаровиробників, обсяги інвестування, що підтверджують значення коефіцієнтів кореляції між відповідними показниками. Податкове навантаження на сільськогосподарських виробників, за нашими розрахунками, становило в середньому 3,3 % доходу від реалізації продукції у 2001-2006 рр. проти 15,6 % за умов відсутності податкових пільг. Але порядок надання податкових пільг потребує модифікації: зокрема при збереженні можливостей вибору режиму оподаткування на основі ФСП перехід до оподаткування ПДВ операцій з поставки сільськогосподарської продукції за ставкою 12 %; встановлення пільгової ставки для сільгоспвиробників при запровадженні єдиного соціального внеску; усунення подвійного оподаткування ПДВ операцій з лізингу сільськогосподарської техніки.

Обсяги кредитування підприємств АПК у 2006 р. були більшими у 6,1 рази порівняно з 2000 р. Однак кредитне забезпечення відтворення у сільському господарстві залишається недостатнім за обсягами, охопленням виробників, переважно короткостроковим, дорогим. Тому програма здешевлення кредитів комерційних банків для аграріїв при підвищенні рівня обґрунтованості й прогнозованості компенсації, оптимізації процедури її одержання має бути продовжена. Поліпшенню кредитного забезпечення аграріїв сприятиме створення Державного фонду кредитних гарантій, сільськогосподарської кредитної кооперативної мережі.

При запровадженні державою субсидій для здешевлення страхових внесків агровиробників підвищився і рівень страхування, але у 2006 р. рівень страхування посівних площ в Україні склав лише 2,6 %. Для становлення дієвої системи управління ризиками в сільському господарстві першочерговими завданнями є розбудова її організаційного забезпечення; адаптація страхових продуктів до особливостей агровиробництва, запровадження нових страхових продуктів, у тому числі із страхування доходів, та надання за ними державних страхових субсидій; запровадження рахунків стабілізації доходів, заснованих на внесках суб'єктів господарювання та держави; розвинення освітньо-наукового та кадрового забезпечення з аграрного ризик-менеджменту.

Аналіз рівня заставних, мінімальних і ринкових цін в Україні у 2001 – 2006 рр. засвідчив, що орієнтири, визначені державою для цінового регулювання, не виконали свого призначення. Втрати виробників внаслідок нееквівалентності обміну сільськогосподарської продукції, які, за нашою оцінкою, лише у 2005 р. становили 14,9 млрд. грн., у 2006 р. – 17,6 млрд. грн., повністю знецінили бюджетну підтримку галузі. Заходами з підвищення ефективності цінового регулювання мають стати удосконалення порядку проведення товарних і фінансових інтервенцій на ринках соціально значущих видів сільськогосподарської продукції, заставних закупівель; надання державної підтримки розвитку інфраструктури зберігання й переробки сільськогосподарської продукції; забезпечення ефективного порядку формування та поновлення державних резервів сільськогосподарської продукції шляхом здійснення прозорих трансакцій за ринковими цінами; активізація діяльності держави у сфері маркетингу; надійне бюджетне фінансування й узгодження дій між державними операторами на ринках сільськогосподарської продукції.

Важливою складовою державного регулювання цін і доходів сільськогосподарських виробників в Україні стала бюджетна підтримка.

Номинальні обсяги видатків Зведеного бюджету на сільське господарство в 2011 р. зросли у 7,4 рази порівняно з 2000 р. (реальні – у 4,7 рази), а обсяги сукупних державних трансфертів сільському господарству у 2,8 рази (реальні – у 1,8 рази). Частка видатків Зведеного бюджету у вартості валової продукції сільського господарства підвищилася до 5,0 % у 2003 – 2006 рр., сукупних трансфертів (сума видатків Зведеного бюджету і податкових пільг) – до 9,8 % [3].

Отже, без врахування аналізу світового досвіду покращити державне регулювання ціноутворення в Україні виявляється неможливим. Оскільки сучасна ринкова економіка є гнучкою системою пристосування виробництва до споживача, системою державного контролю за дотриманням принципів конкуренції та соціального захисту, то державне регулювання виявляється в різноманітних формах. На макрорівні – це антитрестівське законодавство, тобто закони, які забороняють монополізацію, таємні домовленості у торгівлі і таємні угоди між фірмами, що дає можливість підвищувати ціни та зменшувати конкуренцію (в тому числі й у ціноутворенні, яке є основою ринкової економіки).

Список використаних джерел

1. Про заходи щодо проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2002 р. №803 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP020803.html.
2. Про ціни та ціноутворення: Закон України від 21 червня 2012 року / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - №19-20. – Ст.190.
3. Онегіна В.М. Формування системи державного регулювання цін і доходів сільськогосподарських товаровиробників: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук за спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / В.М. Онегіна. – К., 2008. – 33 с.